

อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ

โสภี อุ่นทะยา

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: untayasopee@gmail.com

วันที่รับบทความ: 9 สิงหาคม 2564

วันแก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2564

วันที่รับบทความ: 7 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ จัดพิมพ์โดย ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา รวบรวมชาดกจากพระไตรปิฎก 45 เล่ม ประกอบด้วยนิทานชาดกจำนวน 547 เรื่อง โดยใช้แนวคิดอุดมการณ์เป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า อุดมการณ์เป็นชุดความคิดที่สืบเนื่องจากความเชื่อและหลักปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนา ในนิทานชาดกปรากฏอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง 5 ประการ คือ มีรูปร่างสวยงาม มีความประพฤติดี มีความฝึกฝนในการบุญกุศล อุปถัมภ์นักรบชอยู่ภายใต้การปกครองและการตัดสินใจของบิดา

คำสำคัญ: อุดมการณ์ ความเป็นเด็กหญิง นิทานชาดก

Girlhood's Ideology in the Jataka Tales from the Tripitaka: A Story of the 500-life God

Sopee Untaya

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: untayasopee@gmail.com

Received: August 9, 2021

Revised: November 29, 2021

Accepted: December 7, 2021

Abstract

This article aims to study girlhood's ideology in the Jataka Tales from the Tripitaka: A Story of the 500-life God, published by Dhammasapha, the Buddhist Book Center. Forty-five Jatakas from Tripitaka were collected, along with 547 Jataka tales. Ideology becomes the main concept for this analysis. Results indicated that the ideology is inherited by a set of beliefs and principles in Buddhism. These Jataka tales illustrate five characteristics of girlhood: having a beautiful body, well-mannered behaviour, paying attention to merit, supporting priests, and being under the father's guardianship and decision-making.

Keywords: Ideology, girlhood, Jataka tales

บทนำ

การเรียนการสอนในสังคมไทยทุกระดับมักจะสอดแทรกคำสอนทางพุทธศาสนาไว้ในบทเรียนเสมอ เริ่มต้นจากการจัดการเรียนรู้ในหนังสือเรียนให้กับเด็กในชั้นเรียนปฐมวัย ไปจนถึงในระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนการเรียนในระดับอุดมศึกษาก็ยังมีการสอดแทรกอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะนิทานชาดก ซึ่งผู้สอนมักจะนำไปเป็นตัวอย่างและมีการจัดกิจกรรมการสอนที่เกี่ยวข้องให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อเป็นการปลูกฝังสั่งสอนให้เป็นแนวทางวิธีปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตแก่ผู้เรียน ตั้งแต่เด็กจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตและสืบสานสั่งสอนกันต่อ ๆ มาทุกยุคสมัย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2555) ทรงอธิบายไว้ว่า ชาดกเป็นวิธีหนึ่งของการแสดงคำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดงคำสอนโดยตรง มุ่งคติธรรมโดยตรงแต่เมื่อมีเรื่องทางคติโลกที่นำจะได้ทรงแสดงคำสั่งสอนให้เหมาะกับคติโลก แต่ว่าถ้าไปสอนอย่างนั้นโดยตรงก็ไม่ใช่ว่าเป็นฐานะโดยตรงที่พระองค์จะทรงสั่งสอนได้ จึงได้ทรงแสดงชาดกเล่าเป็นอดีตนิทาน ว่าเมื่อครั้งก่อนมีเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างนั้น ๆ และให้เกิดผลอย่างนั้น ๆ เป็นคำสอนให้ผู้ฟังที่ต้องการจะปฏิบัติทางคติโลกได้ฟัง และกลับไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ได้

นิทานชาดกเป็นพุทธวิธีการเล่านิทานในพระวินัยปิฎกและในพระสุตตันตปิฎก เป็นแบบอย่างของชาดกในยุคต่อ ๆ มา ชาดก คือ เรื่องราวในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะเสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาบ้าง มนุษย์บ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง รวม 547 ชาดก ชาดกเป็นนิทานที่รวบรวมมาจากที่ต่าง ๆ และเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่ก่อนครั้งพุทธกาล (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2548)

ชาดกสะท้อนเหตุการณ์สังคมสมัยโบราณ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรมสะท้อนความเชื่อและค่านิยมให้ความรู้ด้านสังคมหลาย ๆ ด้านคือ ปรัชญา สุภาษิต จริยศาสตร์ จิตวิทยา การศึกษา จารัตระประเพณี การครองชีพ อายุรเวท โสยศาสตร์ วาทยาศาสตร์ พุทธประวัติ การทำนาย ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปวิทยา คติชนวิทยา อาจกล่าวได้ว่าชาดกมิใช่เพียงเป็นวรรณกรรมอันเดียวเท่านั้น ยังเป็นวรรณกรรมในระดับโลกอีกด้วย (สมิทธิพล เนตรเนรมิต, 2560)

พระเจ้าห้าร้อยชาติเป็นนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำสอนทางพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องจากพุทธศาสนิกชนทั่วไปและได้นำมาใช้ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม รู้จักการประพฤติดีทำดีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข นับเป็นแนวคิดส่วนหนึ่งในการนำมาใช้

เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กให้ได้เรียนรู้ พร้อมทั้งให้ความบันเทิงและแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีงามอีกด้วย

เจตนาของการสร้างวรรณกรรมสำหรับเด็กโดยทั่วไปมักมีอุดมการณ์แฝงอยู่ ซึ่งเราทุกคนต่างใช้อุดมการณ์ในการเข้าใจความหมายสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกด้วยกันทั้งสิ้น คนเราจะอยู่ในสังคมไม่ได้เลยหากปราศจากอุดมการณ์ที่เป็นระบบเดียวกัน เด็กเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมที่ต้องเรียนรู้และเข้าใจชนบทกิตาที่ใช้จัดระเบียบสังคมนั้น อาจกล่าวได้ว่าเจตนาหลักของวรรณกรรมมิใช่เพียงเพื่อให้ความบันเทิง ความพึงพอใจแก่เด็กเท่านั้น แต่เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้รู้จักโลกและรู้จักตัวเองนั่นเอง (กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรมภ์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549) การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง เพื่อสื่อวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารให้เป็นไปตามความมุ่งหมายนั้นด้วย การศึกษาความคิดที่แฝงอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

อุดมการณ์ คือ ชุดของความคิดที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติ เป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่มแต่ไม่ว่าอุดมการณ์จะเป็นไปเพื่อเอื้อประโยชน์แก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมหรือไม่ก็ตาม อุดมการณ์ก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม เป็นเครื่องมือในการผลิต ผลิตซ้ำ ตอกย้ำ หรือต่อต้านอุดมการณ์บางอย่างที่มีอยู่ในสังคมอีกด้วย (ชนกพร พัวพัฒนกุล, 2556) อุดมการณ์เป็นระบบตัวแทนความคิด ความเชื่อ เป็นชุดความคิดที่คนสังคมยึดถือปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากการสะสมสั่งสอน สืบทอดต่อกันมา เป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม ที่ใช้ในการครอบงำความคิด ปลุกฝัง โน้มน้าวและชักจูงสังคมให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษานิทานชาดกในมุมมองด้านคุณธรรมคำสอน เช่น งานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์คุณธรรมจากนิทานชาดก ฉบับกรมวิชาการ ของอนุชิต จิตนุกูล (2550) นิทานชาดกพระเจ้าห้าร้อยชาติ ฉบับพูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์ และ จอม บุญตาเทศป. : การวิเคราะห์คุณธรรมของปทุมรัตน์ คำสัตย์ (2551) และ นิทานชาดกสอนคติธรรมสำหรับเด็ก:การสร้างสรรค์และบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน ของพลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์ (2559) เป็นต้น

การวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ จึงเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากงานวิจัยที่วิเคราะห์นิทานชาดกดังกล่าวมาข้างต้น บทความนี้จะนำเสนออุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจชุดความคิดที่สืบเนื่องจากความเชื่อ และหลักปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนา ในสังคมไทยที่สืบสานสั่งสอนกันมาเนิ่นนาน โดยเฉพาะบิดา มารดา ครูผู้สอน

ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาหาความรู้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนเด็กที่อยู่ในการปกครอง ครูผู้สอนสามารถเลือกนิทานชาดกเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องในพระเจ้าห้าร้อยชาติ นำมาปรับใช้เป็นหนังสือเรียน สอดแทรกในบทเรียนสำหรับเด็กได้อ่านเสริม พร้อมทั้งจัดเตรียมกิจกรรมประกอบการสอนและสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ความเป็นเด็ก เด็กชาย เด็กหญิงจากนิทานชาดกพระเจ้าห้าร้อยชาติได้ในการสอนทุกระดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ จัดพิมพ์โดยธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา รวบรวมชาดกจากพระไตรปิฎก 45 เล่ม ประกอบด้วยนิทานชาดกจำนวน 547 เรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

จัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎกนิทานชาดก อุดมการณ์ อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง รวบรวมข้อมูลจากนิทานชาดกในพระไตรปิฎกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ ซึ่งจัดรวบรวมโดยธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา จำนวน 547 เรื่อง

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ โดยใช้แนวคิดอุดมการณ์ (ideology) ของฟาน ไคก์ (Van Dijk, 1995 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสุทธิ, 2554) อธิบายไว้ว่า อุดมการณ์หมายถึงระบบความคิดความเชื่อที่มีอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและการแสดงออกทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้น

3. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

สังเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง ในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย จัดทำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่และการทำวิจัยครั้งต่อไป นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิทานชาดก หมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ แสดงถึงความเป็นมาในพระชาติต่าง ๆ เพื่อสร้างบารมีนำไปสู่การตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกกันว่าพระเจ้าห้าร้อยชาติปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีทั้งหมด 547 เรื่อง ในงานวิจัยนี้คือ นิทานชาดกในพระไตรปิฎกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติซึ่งจัดรวบรวมโดยธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานชาดกในแง่มุมต่าง ๆ มีมากมาย และสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความรู้ในด้านคำสอน คติธรรม และความรู้ในด้านสหวิทยาการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไป เช่น “การวิเคราะห์ นิทานชาดกที่ส่งเสริมสันติธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย” โดย มานิดา สีโทขลิต (2544) พบว่าผู้นำนิทานชาดกไปใช้ส่งเสริมสันติธรรมให้แก่เด็กปฐมวัย ต้องปรับแต่งภาษาในนิทานให้ง่ายขึ้น และสร้างบรรยากาศในการนำไปใช้ที่สงบ มีสมาธิ และยังพัฒนาตนให้เป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็กอีกด้วย

การวิเคราะห์คุณธรรมในนิทานชาดกฉบับต่าง ๆ พบคุณธรรมในแต่ละด้าน ซึ่งแตกต่างกัน ปทุมรัตน์ คำสัตย์ และ สนม ครุฑเมือง (2551) วิจัยเรื่อง นิทานชาดกพระเจ้าห้าร้อยชาติ ฉบับของ พูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์ และ จอม บุญตาเทศ ป.: การวิเคราะห์คุณธรรม จำนวน 233 เรื่อง วิเคราะห์โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ พบว่า คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ คุณธรรมด้านความเมตตากรุณา รองลงมาคือคุณธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละและความเป็นผู้มีเหตุผล อันดับสาม คือ คุณธรรมด้านความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจและความมีศรัทธาต่อศาสนา ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและการยอมรับความเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ พลกฤษณ์ วสิววัฒน์ (2559) ได้วิเคราะห์ นิทานชาดกสอนคติธรรมสำหรับเด็ก: การสร้างสรรค์และบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า การสร้างสรรค์นิทานชาดกสอนคติธรรมสำหรับเด็กเป็นไปในลักษณะการนำอรรถกถาชาดกมาปรับเปลี่ยนให้เป็นนิทานที่น่าสนใจและสามารถสื่อสารให้เด็กเข้าใจได้ง่าย กลวิธีการนำเสนอและการใช้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่สาระสำคัญของความเป็นชาดกคือเรื่องราวของพระโพธิสัตว์และคำสอนของพระพุทธองค์ยังคงอยู่

การพัฒนาหนังสือเด็ก ชุด ทศชาติชาดก: การจัดการวัฒนธรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรมหนังสือเด็ก ชุด ทศชาติชาดก โดย นิกร กาเจริญ (2562) พบว่า หนังสือชุด ทศชาติชาดกมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก โดยเฉพาะรูปแบบภาพประกอบที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก ทำให้เด็กรับรู้เรื่องราวคุณธรรมได้ในระดับมากที่สุด อีกทั้งเนื้อหาเรื่องราวยังสามารถช่วยสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในการเรียนรู้ของเด็ก และทำให้เด็กเข้าใจหลักธรรมคำสอนในเรื่องราวทศชาติชาดก ได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดอุดมการณ์ (ideology) พบคำอธิบายของฟาน ไดก์ (Van Dijk, 1995 อ้างถึงใน วิสันต์ สุขวิสุทธิ, 2554) ซึ่งอธิบายไว้ว่า อุดมการณ์หมายถึงระบบความคิดความเชื่อที่มีอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและการแสดงออกทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้น

คำอธิบายอุดมการณ์ในความหมายที่เป็นกลางและนัยเชิงวิพากษ์ สรุปได้ดังคำอธิบายของ ศิริพร ภักดีผาสุข (2561) ว่า อุดมการณ์มีนิยามความหมายไว้ 2 ลักษณะคือ อุดมการณ์มีคำจำกัดความในลักษณะเป็นกลางเป็นชุดความคิดที่เป็นระบบ หากเป็นคำจำกัดความในเชิงวิพากษ์ อุดมการณ์ คือ ชุดของความคิดที่คนในสังคมยุคหนึ่ง ๆ ยึดถือปฏิบัติและเป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม ดังเช่น คำอธิบายของมาร์กซ์ และ เองเกิลส์ (Marx and Engels) ว่าอุดมการณ์ คือ ชุดความคิดที่สร้างหรือกำหนดขึ้นโดยวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอื้อผลประโยชน์สำหรับคนบางกลุ่มส่งผลให้คนกลุ่มอื่นเสียเปรียบ กลุ่มคนดังกล่าวนี้ คือ กลุ่มชนชั้นปกครองกับชนชั้นกรรมาชีพ

อุดมการณ์ หมายถึง ระบบตัวแทนความคิด ความเชื่อ เป็นชุดความคิดและความเชื่อที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติ เกิดจากการสั่งสม สั่งสอน ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานาน เป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม ซึ่งใช้เป็นสิ่งครอบงำทางความคิด ความเชื่อ ปลุกฝัง โน้มน้าวและชักจูงคนให้เป็นไปตามแนวทางที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้มีอำนาจในสังคมโดยใช้การสั่งสอนในลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเทศนาสั่งสอน การเล่านิทาน การอ่านนิทาน ฯลฯ เป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์สืบทอดมา

ผลการวิจัย

การวิจัยอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ จัดพิมพ์โดยธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา รวบรวมชาดกจากพระไตรปิฎก 45 เล่ม ประกอบด้วยนิทานชาดกจำนวน 547 เรื่อง ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

อุดมการณ์เด็กหญิงในนิทานจากพระไตรปิฎกเรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติมีดังต่อไปนี้

1) มีรูปกายสวยงาม

ในสังคมไทยมีวรรณกรรมที่นำเสนอตัวบทที่กล่าวถึงอุดมการณ์เพศสภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอุดมการณ์ความเป็นหญิงนั้นมีมาตั้งแต่สมัยอดีตในวรรณกรรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น สุภาษิตสอนหญิงแบบเรียนไทยบทละคร นิทาน ฯลฯ ในปัจจุบันมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกล่าวถึงความเป็นหญิงที่ต้องมีรูปลักษณะที่พึงประสงค์เช่นกัน

ดังที่ ศิริพร ภักดีผาสุก (2553) ศึกษาว่าทรมมความเป็นผู้หญิงในนิยายสารสุภาพและความงาม สื่อชุดความคิดที่ว่าด้วยอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่พึงประสงค์ว่าต้องมีความสวย สุขภาพดี รูปลักษณ์ดูอ่อนเยาว์ ผิวขาวกระจ่างใส เป็นต้น

สำหรับในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ กล่าวถึงอุดมการณ์ความเป็นหญิงไว้ในนิทานหลายเรื่อง ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงอุดมการณ์ความเป็นหญิงตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เติบโตขึ้นเป็นเด็กสาวและได้แต่งงาน มีครอบครัวความเป็นภรรยา และเป็นแม่ต่อไป อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงประการแรกที่กล่าวถึงคือ มีรูปร่างสวยงาม ตัวอย่างเช่น กุลธิดาที่มาจากเมืองพาราณสี ในนิทาน มณีโจรชาดก

“บิดามารดาได้นำกุลธิดามาจากเมืองพาราณสี นางอันเป็นที่รักมีรูปลอยน่านดู
ดุจเทพอัปสร ดุจบุปผลดา และดุจกนิรีเยื้องกราย”

(มณีโจรชาดก, 583)

จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงกุลธิดาจากเมืองพาราณสี เริ่มจากมีรูปร่างที่สวยงามเปรียบเหมือนนางฟ้า ดอกไม้ และกนิรีที่งดงาม ความเป็นเด็กผู้หญิงที่กล่าวถึงเป็นอันดับแรกจึงเป็นภาพที่สามารถมองเห็นได้ ในขณะนั้นคือรูปร่าง ดังนั้นรูปร่างที่สวยงามจึงเป็นอุดมการณ์ของเด็กหญิงที่สำคัญประการแรก ซึ่งจะทำให้ผู้พบเห็นพึงพอใจ ดังตัวอย่างพระรจจาราชกุมารี ในนิทานเรื่อง พระนารทพรหม

“พระรจจาราชกุมารี มีพระรูปโฉมสวยงาม ขวนดู ขวนชม ...เป็นที่โปรดปราน
ของพระราชบิดายิ่งนัก”

(พระนารทพรหม, 831)

รูปโฉมที่สวยงามของพระรจจาราชกุมารี เป็นที่พึงพอใจของผู้พบเห็นเป็นที่โปรดปรานของพระราชบิดา “มีรูปร่างสวยงาม” นับว่าเป็นอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงที่สำคัญ ในนิทานชาดกที่มีตัวละครเป็นเด็กหญิง ซึ่งมักจะกล่าวถึงเป็นประการแรกเมื่อตัวละครปรากฏหรือเมื่อตัวละครถูกกล่าวถึง นับเป็นอุดมการณ์หลักเป็นพื้นฐานของความเป็นหญิงที่จะเติบโตเป็นสาวเป็นผู้ใหญ่ มีพัฒนาการทางกาย จิตใจ ความประพฤติ สถานภาพทางสังคม มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ

2) มีความประพฤติดี

การกล่าวถึงบุคคลทั่วไปหรือตัวละครในวรรณกรรม นอกจากกล่าวถึงรูปร่างแล้วก็มักจะกล่าวถึง ความประพฤติของบุคคลนั้นควบคู่มาด้วยกัน เป็นอุดมการณ์ที่แสดงอัตลักษณ์อธิบายตัวตนของบุคคลได้เป็นอย่างดีประการหนึ่ง ดังเช่น ลูกสาวของพ่อค้าคนหนึ่งในนิทาน ปณณิกชาดก ซึ่งนอกจากมีรูปร่างงดงามน่ารักแล้ว ก็ยังมีมารยาทเรียบร้อยและความประพฤติที่ดีด้วย ดังตัวอย่าง

“พ่อค้ามีลูกสาวคนหนึ่ง รูปร่างน่ารัก มารยาทเรียบร้อย ความประพฤติไม่เคยด่างพร้อยเสียหาย”

(ปณณิกชาดก, 864)

แม้แต่เด็กหญิงลูกเศรษฐีบ้านนอกก็ยังต้องมีความประพฤติ กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาไพเราะซึ่งเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ประการหนึ่งของความเป็นเด็กหญิงที่ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นลูกใคร ดังตัวอย่าง

“ลูกเศรษฐีบ้านนอก เป็นเด็กหญิงเรียบร้อย มีกิริยามารยาทงาม พุดจาไพเราะ”

(นักขัตตชาดก, 273)

ความประพฤติดี กิริยามารยาทเรียบร้อย ของเด็กผู้หญิงแสดงอุปนิสัยอันพึงประสงค์ เป็นอุดมการณ์ ที่มักจะควบคู่มากับอุดมการณ์ความมีรูปร่างสวยงาม เพิ่มคุณค่าให้เด็กหญิงหรือตัวละครตัวนั้น

3) มีความฝึกฝนในการบุญกุศล

บุญ เป็นการทำความดีด้วยกาย วาจาและใจ เป็นความสุข ความดี ความเจริญที่พึงประสงค์ของสัตว์โลก อาณิสสของบุญคือ ความเป็นผู้มีวรรณะงาม มีเสียงไพเราะ มีรูปทรงสมส่วน ความมีรูปสวย ความเป็นใหญ่และมีบริวาร การทำบุญในพระพุทธศาสนา กล่าวโดยย่อมี 3 อย่าง คือ ทาน ศีล ภาวนา (พระมหาสมชัย ปรีธิต และคณะ, 2561)

ความฝึกฝนในการบุญกุศลในนิทานชาดกเรื่องนารถพรมชาดก กล่าวถึงพระราชธิดาในเมืองหนึ่งที่มุ่งมั่นในการทำทาน ให้ความช่วยเหลือราษฎร เป็นอุดมการณ์ที่สืบเนื่องจากอุดมการณ์ความมีรูปกายที่สวยงาม เพราะอาณิสสของบุญจะส่งผลทำให้มีรูปกายสวยงาม เป็นสิ่งที่ผู้หญิงทั้งหลายพึงปรารถนาพระราชธิดาในนิทานชาดกจึงมีความฝึกฝนในการบุญกุศล ดังตัวอย่าง

“พระราชธิดาทรงสนพระทัยฝึกฝนในบุญกุศลมาก พระองค์ทรงมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้ให้ คอยให้ความช่วยเหลือพสกนิกรที่อ่อนแอจนสามารถพึ่งพาตนเองได้”

(นารทพรหมชาดก, 831)

ความฝึกฝนในการบุญกุศลเป็นอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาที่สืบเนื่องต่อกันมาช้านาน โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับความงามของรูปกาย สามารถแสดงตัวตนของเด็กหญิงเป็นประการแรกที่ปรากฏตัวต่อผู้พบเห็น อานิสงส์ของบุญจะทำให้มีรูปกายสวยงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้หญิงทั้งหลายพึงปรารถนา จึงเป็นอุดมการณ์ที่ปลูกฝังให้กับเด็กหญิงที่จะเติบโตเป็นผู้หญิงสาวที่มีความสวยงามในอนาคต ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความงามของหญิงสาวในแต่ละยุคสมัย

การกล่าวถึงอุดมการณ์เด็กหญิงที่มีความฝึกฝนในการบุญกุศล ในนิทานชาดกมุ่งเน้นไปที่พระราชธิดาซึ่งเป็นเด็กหญิงในชนชั้นปกครองในสังคมที่นับถือพุทธศาสนา นับเป็นอุดมการณ์ที่สืบเนื่องมาจากอุดมการณ์ชนชั้นปกครองที่ต้องมีความฝึกฝนสร้างบุญกุศลด้วยการบริจาคทาน บำเพ็ญศีลและภาวนา ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ปกครอง อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงจึงสืบเนื่องมาถึงพระราชธิดาที่ต้องปฏิบัติตามอุดมการณ์มีความฝึกฝนในบุญกุศล เพื่อเสริมสร้างบารมีอันเป็นภาพแทนของผู้อยู่ในชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของอำนาจในแต่ละยุคสมัย

4) อุปถัมภ์นักบวช

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธานุภาพ โดยที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน ดังที่วัดวาอาราม พระภิกษุ การประกอบพิธีของทางราชการ บทสวดมนต์ การศึกษา การเผยแพร่ ตลอดจนการจัดการปกครองคณะสงฆ์ล้วนเป็นไปตามแบบเถรวาทมานานหลายศตวรรษ จึงให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตามแนวทางดังกล่าว เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา สอดคล้องกับความเลื่อมใสศรัทธาของผู้ที่นับถือศาสนาตามแบบนั้น ๆ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560)

ในพุทธประวัติก็ได้กล่าวถึง นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้า และได้อานิสงส์ตามที่นางปรารถนาคือ ได้แต่งงานกับสามีที่มีฐานะเหมาะสมกับนางและมีบุตรชายได้บวชในพระพุทธศาสนา ในกาลต่อมา การอุปถัมภ์นักบวชจึงเป็นอุดมการณ์ที่สืบเนื่องในสังคมที่นับถือพุทธศาสนาและปรากฏใน นิทานชาดกจากพระไตรปิฎก พระเจ้าห้าร้อยชาติ เรื่องมหานารทกัศสพชาดก ที่กล่าวถึงพระราชธิดา ในเมืองหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รักใคร่สรรเสริญของชาวเมืองทั่วไปพระองค์ทรงอุปถัมภ์นักบวชด้วยปัจจัยสี่ ส่งผลให้บ้านเมืองสงบร่มเย็นประชาราษฎร์มีความสุข ดังตัวอย่าง

“พระราชธิดาทรงอุปถัมภ์บำรุงนักบวชไม่ให้ลำบากด้วยปัจจัยสี่ นำความสงบ
ร่มเย็นและสร้างสรรค์ มาสู่บ้านเมืองจนเป็นที่แซ่ซ้องสรรเสริญของประชากรทั่วไป”

(มหานรทกัศสพชาดก, 1082)

การอุปถัมภ์นักบวชเป็นอุดมการณ์ทางพุทธศาสนา เป็นหน้าที่หนึ่งที่ต้อง
ปฏิบัติของชนชั้นปกครองในสังคมที่นับถือพุทธศาสนาสมัยโบราณสืบมาจนถึงปัจจุบัน
พระราชธิดาในนิทานเรื่องมหานรทกัศสพชาดก เป็นเด็กหญิงในชนชั้นปกครองจึงต้อง
สืบสานอุดมการณ์อุปถัมภ์นักบวช เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชากร ซึ่งเชื่อว่าอันสงส์
แห่งการอุปถัมภ์นักบวชจะส่งผลให้ประชากรมีความสุขบ้านเมืองสงบร่มเย็นต่อไป

5) อยู่ภายใต้การปกครองและการตัดสินใจของบิดา

ความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวของสังคมทั่วไป ผู้นำครอบครัวส่วนใหญ่มักจะ
เป็นฝ่ายชาย ดังแนวคิดปิตาธิปไตยที่เชื่อว่าสามี ย่อมมีอำนาจเหนือภรรยา บิดามีอำนาจ
เหนือบุตรเป็นผู้ปกครองบุตร ไม่ว่าจะเป็นบุตรชายหรือหญิง

หากย้อนไปดูในประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่า หญิงไทยอยู่ในสถานะที่ด้อยโอกาส
ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย อยู่ในฐานะต่ำต้อย
กว่าผู้ชาย ผู้หญิงที่อยู่ในฐานะภรรยาก็ดี ลูกสาวก็ดี ถูกปฏิบัติเหมือนเป็นวัตถุ ถูกครอบครอง
โดยผู้ชายที่อยู่ในฐานะพ่อหรือสามี (จงจิตร ใศภณคณาภรณ์, 2549) นับเป็นชุดความคิด
ความเชื่อที่สืบสานต่อเนื่องมาช้านาน ซึ่งจะปรากฏ ในประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า นิทาน
 ฯลฯ อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก พระเจ้าห้าร้อยชาติ
ที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งปรากฏในนิทานหลายเรื่องคือ เด็กหญิงต้องอยู่ภายใต้การปกครอง
และการตัดสินใจของบิดา ซึ่งเป็นชุดความคิดที่สืบเนื่องความเป็นใหญ่ในครอบครัว
ของผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่บิดายกเด็กสาวหรือลูกสาวในความปกครองของตน
ให้กับชายที่บิดาเป็นผู้เลือก เด็กหญิงจึงต้อง ตกอยู่ในความปกครองของผู้ชายอื่นในฐานะ
ภรรยาต่อไป ดังตัวอย่าง

“พ่อค้าผู้หลงใจลูกสาวในครั้งนั้น รู้ว่าลูกสาวดูแลตัวเองได้ จึงพากลับบ้าน
และยกลูกสาวให้เด็กหนุ่มแห่งตระกูลพราหมณ์จัดงานแต่งงานอยู่กินกันตลอดไป”

(ปณณิกชาดก, 379)

“พราหมณ์มีลูกสาวสี่คน มีชายสี่คนต้องการลูกสาวเหล่านั้น พราหมณ์รำพึงว่า
“จะควรให้แก่ใคร” จึงไปถามอาจารย์ อาจารย์บอกชอบคนมีศีล พราหมณ์จึงยกลูกสาว
ให้แต่งงานกับคนมีศีล”

(สารุสสีลชาดก, 589)

“หัวหน้าช่างเหล็กจึงเรียกให้ลูกสาวลงมา แล้วประกาศท่ามกลางชาวบ้าน ว่ากุมาริกาของข้าคนนี้สมควรแก่ท่านเท่านั้น แล้วพระโพธิสัตว์ก็ได้แต่งงานกับลูกสาว หัวหน้าช่างเหล็ก”

(สุจิตตค, 634)

“ท่านอาจารย์ทิศาปาโมกข์ มีลูกสาวสวยกำลังเจริญวัย อาจารย์ได้ทดลองศีล กับมาณพ 500 คน และได้ยกธิดาให้แก่เด็กหนุ่มที่มีศีลสมบูรณ์ที่สุด”

(สีลวิมังสาตก, 1011)

จากตัวอย่างในนิทานดังกล่าวส่วนใหญ่จะพบว่า เด็กหญิงจะถูกปฏิบัติเหมือน วัตถุที่ครอบครองโดยบิดาและถูกมอบให้ชายอื่นที่บิดาเป็นผู้เลือก ตามคุณสมบัติที่บิดา เห็นชอบด้วยซึ่งส่วนใหญ่เป็นคุณสมบัติตามความเชื่อทางศาสนา เป็นชายที่มีศีลหรืออยู่ใน ตระกูลของนักบวช เป็นต้น อุดมการณ์เด็กหญิงที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองและการ ตัดสินใจของบิดา เป็นอุดมการณ์เด็กหญิงที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก พระเจ้าห้าร้อยชาติ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก พระเจ้าห้าร้อยชาติ ปรากฏอุดมการณ์ซึ่งเป็นชุดความคิดที่สืบเนื่องจากความเชื่อ และหลักปฏิบัติตน ตามแนวทางพุทธศาสนาในสังคมไทยที่สืบเนื่องต่อกันมาช้านาน ในรูปแบบนิทานชาดก ผลการศึกษาพบอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิง 5 ประการ คือ มีรูปกายสวยงาม มีความประพฤติดี มีความฝึกฝนในการบุญกุศล อุปถัมภ์นักบวช อยู่ภายใต้การปกครอง และการตัดสินใจของบิดา

อุดมการณ์แรกที่มีมักจะกล่าวถึงในความเป็นเด็กหญิงคือ มีรูปกายสวยงาม นับเป็นอุดมการณ์ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนในรูปกายภายนอก ชุดความคิดดังกล่าว สืบเนื่องต่อมาจนถึงสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กหญิงรักความสวยงามในรูปลักษณ์ ของตนเองสืบเนื่องจนเป็นเด็กสาว หญิงสาว เป็นการแสดงตัวตนที่มีรูปกายสวยงาม เป็นที่พึงพอใจของผู้พบเห็น สอดคล้องกับ อุณใจ เจียมบุรณะกุล (2549) กล่าวถึงการสร้าง และการรักษาความสวยของผู้หญิงว่าเป็นการตอบสนองต่อความพึงพอใจที่หลากหลาย สามารถเลือกได้ว่าจะแสดงความเป็นตัวตนอย่างไรในสังคม โดยเฉพาะความสวยงามซึ่งเป็น ภาพพจน์ของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ยังเป็นการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของคนคนนั้นอีกด้วย

นอกจากอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงที่ต้องมีรูปร่างสวยงามแล้วเด็กหญิงยังต้องมีความประพฤติดี เป็นอุดมการณ์ที่ควบคู่มากับอุดมการณ์ความมีรูปร่างสวยงาม นับเป็นชุดความคิดที่สามารถเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นเด็กหญิงที่มีรูปร่างสวยงามพร้อมกับมีความประพฤติดีได้อีกประการหนึ่ง

การกล่าวถึงอุดมการณ์เด็กหญิงที่มีความฝึกฝนในการบุญกุศล และอุดมการณ์อุปถัมภ์นักรบ ในนิทานชาดกมุ่งเน้นไปที่พระราชธิดาซึ่งเป็นเด็กหญิงในชนชั้นปกครอง ในสังคมที่นับถือพุทธศาสนา ต้องมีความฝึกฝนสร้างบุญกุศลด้วยการบริจาคทาน บำเพ็ญศีล ภาวนา และการอุปถัมภ์นักรบ อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ปกครอง อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงจึงสืบเนื่องมาถึงพระราชธิดาที่นอกจากการหวังอันสูงส่งให้รูปร่างสวยงามแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามอุดมการณ์มีความฝึกฝนในบุญกุศล และอุดมการณ์อุปถัมภ์นักรบ ซึ่งเป็นชุดความคิดที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อทางพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างบารมีของพระราชธิดาอันเป็นภาพแทนของผู้อยู่ในชนชั้นผู้ปกครองที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของอำนาจ

อุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงที่อยู่ภายใต้การปกครองและการตัดสินใจของบิดาเป็นชุดความคิดที่สืบเนื่องมาจากความเป็นใหญ่ของผู้ชายในครอบครัว แสดงลักษณะการควบคุมทางสังคมซึ่งพ่อมีอำนาจเหนือลูกสาว เป็นอุดมการณ์ที่พบมากในนิทานชาดกจากพระไตรปิฎก พระเจ้าสิบชาติ นับเป็นอุดมการณ์ที่สืบเนื่องต่อกันมาในสังคมผ่านความเชื่อทางพุทธศาสนา แสดงอัตลักษณ์ของเด็กหญิงสืบเนื่องไปจนกระทั่งเติบโตเป็นหญิงสาว เป็นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทและอุดมการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ดังคำอธิบายของ ณรงค์ธรณ์ รอดทรัพย์ (2555) ว่าการควบคุมทางสังคมซึ่งพ่อหรือสามียอมมีอำนาจเหนือลูกสาวและภรรยา เป็นระบบที่ผู้ชายในฐานะกลุ่มทางสังคมได้รับการสถาปนาให้มีบทบาทฐานะสูงกว่า มีอำนาจเหนือผู้หญิงในสังคมล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร ความเหนือกว่าและการควบคุมทางสังคมโดยเพศชาย ถูกสร้างและบังคับผ่านความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม ขณะที่สังคมอุตสาหกรรมความเหนือกว่าของเพศชายถูกสร้างและบังคับผ่านระบบกฎหมาย เช่น ระบบภาษีและสวัสดิการสังคม รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม และปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน

อุดมการณ์จึงเป็นระบบความคิดความเชื่อที่สมาชิกในสังคมใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเป็นการแสดงออกทางสังคมให้เห็นความสัมพันธ์ในบริบทต่าง ๆ ถือเป็นกรอบที่เชื่อมโยงความหลากหลายของบุคคลให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ นับเป็นกลไกการควบคุมสมาชิกในสังคมโดยผ่านการปลูกฝังสั่งสอนถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่น ด้วยกลวิธีการต่าง ๆ ให้สมาชิกยึดถือปฏิบัติ โดยเฉพาะอุดมการณ์ความเป็นเด็กหญิงซึ่งเป็นชุดความคิด

ที่ปฏิบัติต่อกันมาในสังคมไทยว่า เด็กหญิงต้องมีความงามทั้งกายและความประพฤติที่ดี มีจิตใจฝักใฝ่ในบุญกุศล อยู่ภายใต้การปกครองของบิดา ซึ่งเป็นระบบการควบคุมสังคมที่ผู้ชายมีบทบาทสูงในสังคมไทย ผ่านความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบเนื่องกันมาถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). **มองสังคมผ่านวาทกรรม.**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). **แผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนา.** กรุงเทพฯ:

กรมการศาสนา.

จงจิตร โสภณคณาภรณ์. (2549). **สังคมวิทยาสตรี.** กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนกพร พัวพัฒนกุล. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรม**

พยากรณ์ดวงชะตา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ณรงค์กร รอดทรัพย์. (2555). “ปีตาธิปไตย: ภาพสะท้อนแห่งความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิงในสังคมเอเชีย”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**, 4(2), 38.

ธรรมสภา. (ม.ป.ป). **นิทานชาดกจากพระไตรปิฎก เรื่องพระเจ้าห้าร้อยชาติ.** กรุงเทพฯ:

ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.

ปทุมรัตน์ คำสสัตย์ และ สนม ครุฑเมือง. (2551). **นิทานพระเจ้าห้าร้อยชาติ ฉบับของ**

พูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์ และจอม บุญตาเพศ ป. : การวิเคราะห์คุณธรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].

พระมหาสมชัย ปริมุตโต และคณะ. (2561). “แนวทางส่งเสริมการทำบุญของชาวพุทธ

ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 319.

พลกฤษณ์ วลีวิวัฒน์. (2559). “นิทานชาดกสอนคติธรรมสำหรับเด็ก : การสร้างสรรค์

และบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน” **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 12(12), 113.

รินฤทัย สัจจพันธ์. (2548). **นิทานชาดก : ฉบับเปรียบเทียบในคัมภีร์มหาวิสดุและอรรถกถาชาดก.** กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียน
รายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 : การศึกษา
ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ศิริพร ภักดีผาสุก. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทาง
การนำมาศึกษาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2555). ทศบารมี
ทศพิธราชธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2560). “การศึกษาวิเคราะห์ชาดกในเชิงสหวิทยาการ”
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์, 13(3), 1-15.
- อนุชิต จิตนุกูล. (2550). วิเคราะห์คุณธรรมจากนิทานชาดก ฉบับกรมวิชาการ
[วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ].
-

